

2018MME205

DATUM	30-10-2018
AAN	Statenleden
VAN	Pim van den Berg
ONDERWERP	Voortgang beantwoording motie 060 – ondersteuning gemeenten bij transitie naar aardgasvrije wijken

---

Op 9 juli hebt u de motie “Ondersteuning gemeenten bij transitie naar gasloze wijken” aanvaard. In deze motie constateert u dat met name kleinere gemeenten vaak onvoldoende menskracht en expertise hebben om energiebesparing aan te jagen en een aanpak uit te werken en uit te voeren om de gemeente wijk voor wijk van het gas af te krijgen. U vraagt het college de inzet om (met name kleinere en middelgrote) gemeenten te ondersteunen bij het ontwikkelen van een aanpak om de gebouwde omgeving wijk voor wijk van het gas te krijgen te intensiveren, naar het voorbeeld van de provincie Zuid-Holland, en hiervoor bij de begroting van 2019 een voorstel voor te leggen aan u.

In dit memo schets ik u het proces wat we doorlopen om deze motie van een waardig antwoord te kunnen voorzien en op een effectieve en aanvullende manier de gemeenten kunnen ondersteunen in de transitie naar aardgasvrije wijken. Dit voorstel kunt u in samengevatte versie ook in de begroting zien staan conform uw verzoek.

Naar aanleiding van deze motie zijn 3 stappen gezet om te komen tot een voorstel voor ondersteuning van deze gemeenten door de provincie:

1. Er is een overzicht gemaakt van de huidige ondersteuning vanuit de provincie en andere reeds beschikbare mogelijkheden voor ondersteuning (adviesbureaus, digitale tools, financieringsmogelijkheden, kennisinstellingen, samenwerkingsverbanden).
2. Er zijn gesprekken gehouden met vier provincies om op te halen op welke manier zij hun gemeenten ondersteunen (Zuid-Holland, Noord-Holland, Overijssel en Gelderland).
3. Op 26 september is met een aantal Utrechtse gemeenten een werksessie belegd. Het doel van deze sessie was om op te halen waar zij de behoefte aan hebben wat betreft ondersteuning. Een tweede werksessie is gepland op 6 november waar samen met gemeenten de behoefte wat betreft ondersteuning concreter gemaakt zal worden.

Huidige ondersteuning, initiatieven & aanpak andere provincies

Om te komen tot een effectieve en aanvullende vorm van ondersteuning van de Utrechtse gemeenten door de provincie is er een overzicht gemaakt van de huidige ondersteuning vanuit provincie en andere reeds beschikbare mogelijkheden voor ondersteuning (adviesbureaus, digitale tools, financieringsmogelijkheden, kennisinstellingen, samenwerkingsverbanden). Daarnaast zijn er gesprekken gehouden met vier provincies om op te halen op welke manier zij hun gemeenten ondersteunen (Zuid-Holland, Noord-Holland, Overijssel en Gelderland). In bijlage 1 vindt u een overzicht hiervan.

Behoeftte vanuit de Utrechtse gemeenten (werksessie 29 september)

Op 26 september is een werksessie georganiseerd voor een aantal Utrechtse gemeenten met als doel op te halen waar vanuit gemeenten behoefte aan is wat betreft ondersteuning vanuit de provincie. De gemeenten die we hiervoor uitgenodigd hebben zijn voornamelijk de koplopers binnen de provincie waar al concrete initiatieven spelen op het gebied van aardgasvrije wijken (zoals een aanvraag voor de proeftuinen). Daarnaast waren er enkele gemeenten aanwezig waar momenteel nog geen initiatieven spelen. De behoefte van de gemeente die tijdens deze sessie is opgehaald:

- Uitwisseling van kennis en ervaringen tussen gemeenten op het gebied van:
  - o Proces
    - Delen van adviezen en ervaringen met adviesbureaus
    - Uitwisseling pilotprojecten op het gebied van draagvlak en participatie
    - Delen van besluitvormingsdocumenten

- Vraagbundeling adviesbureaus om kosten te reduceren
  - Inhoud
    - Bundelen en ontsluiten van kennis op maat per gemeente (kennisinstituut) door provincie (i.v.m. continuïteit)
    - Analyse aanvragen proeftuinen aardgasvrije wijken
    - Overzicht vormen gebouw gebonden financiering
- Financiering
  - Cofinanciering proceskosten voor wijkaanpak en transitievisies
  - Meedenken naar betaalbare concepten (om de onrendabele top te minimaliseren)
  - Financiering voor investeringen particulieren (uitbereiding NEF)
  - Lobby naar Rijksoverheid (o.a. t.a.v. gebouwgebonden financiering)

Procesaanpak om te komen tot concreet voorstel

Op 6 november zal een tweede werksessie met Utrechtse gemeenten gehouden worden waarbij de behoefte van gemeenten concreter gemaakt zal worden. Op basis van deze werksessie en een analyse van aanpakken van andere provincies zal een concreet voorstel worden opgesteld voor ondersteuning van kleine en middelgrote gemeenten door de provincie. Op basis hiervan zal Gedeputeerde Staten het gesprek aangaan met Provinciale Staten over het gevolg. Mocht hier een aanpak uit volgen die niet past binnen het huidige budget, dan zal dit worden meegenomen in de integrale afweging bij de kadernota.

Bijlage 1 – Huidige ondersteuning provincie & beschikbare ondersteuningsmogelijkheden & aanpak andere provincies

Huidige ondersteuning van gemeenten door provincie Utrecht

Provincie Utrecht heeft in 2017 Team SNEL opgericht. Binnen dit team worden twee externe adviseurs ingehuurd voor twee dagen per week. Deze adviseurs jagen woningcorporaties, gemeenten, bouwers en installateurs aan en ondersteunen ze om de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad te versnellen. Team SNEL haalt op waar kansen of knelpunten zitten, verbindt stakeholders en voert gericht interventies uit als daar aanleiding toe is. Ook worden er schaalbare aanpakken gescout vanuit de gedachte dat door opschaling de prijs van oplossingen en producten voor duurzame woningen daalt. Tenslotte legt team SNEL verbanden tussen stakeholders vanuit de gedachte dat partners elkaar kunnen inspireren en van elkaar kunnen leren.

Daarnaast start de provincie Utrecht in november een samenwerking met Academie van de Stad waarbij 100 studenten (opleiding Sociologie van de Universiteit Utrecht) een studie gaan doen naar het draagvlak en het sociaal-maatschappelijke aspect van de transitie naar aardgasvrije wijken. De opdracht aan de studenten is om met concrete adviezen te komen ten aanzien van de invulling van de sociale paragraaf van de transitievisie warmte.

Overzicht reeds beschikbare ondersteuningsmogelijkheden

De provincie heeft een lijst opgesteld van reeds beschikbare mogelijkheden voor ondersteuning bij de transitie naar aardgasvrije wijken (adviesbureaus, digitale tools, financieringsmogelijkheden, kennisinstellingen, samenwerkingsverbanden). Hieruit blijkt dat er een groot aantal initiatieven is, waarvan het voor een gemeente mogelijk lastig is te overzien wat wanneer in het proces gebruikt kan worden. Op dit moment zijn er al verschillende stappen gezet om dit overzichtelijker te maken voor Nederlandse gemeenten. Zo heeft VNG een overzicht laten maken van de beschikbare tools, wat gemeenten kan helpen per transitiefase te beslissen welke tool geschikt is om te gebruiken¹. Ook hebben acht non-profitorganisaties een overzicht gemaakt welke ondersteuning zij gemeenten kunnen bieden. Zij hebben een factsheet² opgesteld, zodat gemeenten een goede keuze kunnen maken voor de ondersteuning die ze nodig hebben om inwoners te motiveren en te activeren.

Aanpak andere provincies

Door middel van gesprekken met de provincies Zuid-Holland, Noord-Holland, Overijssel en Gelderland is opgehaald op welke manier deze provincies ondersteuning bieden aan gemeenten. Dit betreft een eerste overzicht van de inzichten uit de gesprekken. Momenteel worden de programma's en regelingen nader geanalyseerd.

Provincie Zuid-Holland heeft sinds februari 2018 12 procesadviseurs verduurzamen gebouwde omgeving en drie financieel deskundigen in dienst ter ondersteuning van de 46 gemeenten. Deze adviseurs:

- verbinden en leveren kennis en data voor het inschatten van besparingspotentieel en vraag en aanbod-ontwikkeling op detailniveau van warmte en elektriciteit voor de gebouwde omgeving;
- zetten met lokale spelers de plannen om in actie: ze faciliteren de benodigde dialogen, begeleiden de besluitvorming en jagen de start van projecten aan;
- zetten financiële en juridische kennis gericht in om belemmeringen weg te nemen (business cases opstellen, openbreken lopende contracten met ontwikkelaars);
- bezien of bestaande gemeentelijke regelingen (éénduidiger) regionaal uit te rollen zijn.

Het team van procesadviseurs beschikt over een combinatie van kennis op het gebied van energie en expertise op het gebied van procesbegeleiding. De kosten voor de procesadviseurs en financieel deskundigen bedragen €1,5 miljoen per jaar. Het programma heeft een doorlooptijd van drie jaar.

Provincie Noord-Holland heeft twee jaar geleden per buurt een kaart laten maken die aangeeft wat (op basis van maatschappelijke kosten) het beste alternatief voor aardgas is. Hierna is een vervolganalyse uitgevoerd om te onderzoeken wat dit alternatief precies betekent voor de verschillende woningtypologieën. Dit heeft geresulteerd in een tool die op buurtniveau laat zien wat een alternatief voor warmte per woningtypologie betekent op het gebied van maatregelen en kosten. Daarnaast is een Servicepunt Duurzame Energie opgericht waarbij twee adviesbureaus gemeenten ondersteunen bij de transitie naar aardgasvrije wijken (circa 3 FTE). Zij adviseren en ondersteunen gemeenten actief bij de warmtetransitie. Een derde spoor is het 'Programma verduurzaming bestaande woningvoorraad Noord-Holland'. Gemeenten kunnen een subsidie bij de provincie aanvragen voor twee ondersteuningsmaatregelen: het energieloket en aanvullend onderzoek in een wijk. Bij het energieloket kunnen particuliere woningeigenaren terecht voor advies bij het uitvoeren van energiebesparende maatregelen. Het aanvullend onderzoek is gericht op de uitvoeringsfase. Het kan ook ondersteunend zijn bij volgende ronde voor proeftuinen binnen het programma Aardgasvrije Wijken.

¹ https://vng.nl/files/vng/nieuws_attachments/2017/0_tools_energie_transitie_1.0_-_met_overzicht_tansitiefase_en_datagebruik.pdf

² <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2018/09/Expertisekaart%20aardgasvrije%20wijken.pdf><https://www.rvo.nl/actueel/nieuws/uitgebreid-aanbod-ondersteuning-gemeenten-en-aardgasvrije-wijken>

Provincie Overijssel werkt samen met partners (VNO NCW, netbeheerders, woningcorporaties, waterschappen, gemeenten, Natuur & Milieu Overijssel) in de alliantie Nieuwe Energie Overijssel. De alliantie heeft besloten te investeren in een regionaal expertisecentrum energietransitie gebouwde omgeving. Dit moet een rol gaan vervullen van centraal aanspreekpunt en facilitator van uitwisseling van kennis en ervaring. Dit sluit aan op de behoefte van de provincie Overijssel om, naast het Nationale Expertisecentrum Warmte, ondersteuning op regionaal niveau te krijgen voor de warmtetransitie. De provincie Overijssel ondersteunt daarnaast gemeenten bij het agenderen en opstellen van de transitievisie warmte. Zo wil de provincie aan het einde van het jaar een pilot opzetten om gedurende een 'snelkooksessie' in 2 dagen voor een regio in Overijssel een transitievisie warmte op te stellen. De geleerde lessen van deze snelkooksessie kunnen worden meegenomen bij het opstellen van de overige transitievisies warmte.

Provincie Gelderland heeft samen met stakeholders in de regio een Gelders Energieakkoord afgesloten. Onderdeel van dit akkoord is het programma Wijk van de Toekomst dat zich richt op de afkoppeling van het aardgas en de opbouw van een nieuwe basis voor warmtevoorziening. Een gemeente kan binnen dit programma een subsidie aanvragen voor een externe deskundige (procesbegeleider). Deze procesbegeleider kan een plan opstellen waarin de mogelijkheden worden beschreven om in samenwerking met betrokken partijen energiebesparende maatregelen te nemen (fase 1: initiatieffase) en vervolgens een transitieplan op te stellen waarin deze maatregelen worden uitgewerkt (fase 2: oriëntatiefase). Voor deze deskundige procesbegeleiding heeft de provincie Gelderland een subsidieregeling waarbij tot €50.000 subsidie kan worden aangevraagd (50% cofinanciering). Het streven is om het aantal wijken binnen het programma uit te breiden van de huidige 12 naar 40 wijken.